

ที่มาและความหมายแฝงของตัวเลขจีน

The Origin and the Connotation of Chinese Numbers

อารีย์ รุ่งพระแสง*

Aree Roonprasang

บทคัดย่อ

ตัวเลขจีนเป็นกลุ่มคำพิเศษที่มีความสำคัญต่อการสื่อสาร และใช้บ่อยในชีวิตประจำวัน บทความนี้นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับที่มา และความหมายแฝงของตัวเลขจีน ซึ่งได้แก่เลข “零” líng ศูนย์ “一” yī หนึ่ง “二” èr สอง “三” sān สาม “四” sì สี่ “五” wǔ ห้า “六” liù หก “七” qī เจ็ด “八” bā แปด “九” jiǔ เก้า “十” shí สิบล “百” bǎi ร้อย “千” qiān พัน และ “万” wàn หมื่น ผลการศึกษาพบว่า ที่มาของตัวเลขจีนนั้น จำแนกได้เป็น ๒ ประเภท คือ มาจากการสร้างตัวอักษรเพื่อสื่อถึงตัวเลขโดยตรง และมาจากการวิวัฒนาการทางด้านความหมายของตัวอักษรจีนตัวอื่น ตัวเลขจีนนอกจากจะสื่อความหมายพื้นฐานเพื่อบอกจำนวนแล้ว ยังสื่อความหมายแฝงเกี่ยวกับวัฒนธรรมจีน และความหมายแฝงทางด้านภาษาอีกด้วย

คำสำคัญ : ตัวเลขจีน ที่มา ความหมายแฝง

* อาจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาจีน ภาควิชาภาษาปัจจุบันตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

Chinese numbers are a particular set of words playing a crucial role in communication and being frequently used in everyday life. This paper presents information about the origin and the inherent meanings of Chinese numbers : zero “ling”, one “yi”, two “er”, three “san”, four “si”, five “wu”, six “liu”, seven “qi”, eight “ba”, nine “jiu”, ten “shi”, one hundred “bai”, one thousand “qian” and ten thousand “wan”. The origin of Chinese numbers can be classified into two types. First, the number characters were invented to convey numerical information. Second, the number characters were developed from the meanings of other Chinese words. Chinese numbers thus not only convey basic or original numerical information but also cultural and linguistic connotations.

Keywords : Chinese number, Origin, Connotation

ตัวเลขจีน หมายถึง อักษรจีนที่ใช้สำหรับเขียนแทนจำนวนในภาษาจีน ภาษาจีนมีอักษรที่ใช้แทนตัวเลขโดดตั้งแต่ศูนย์ถึงเก้า ซึ่งมีรูปตัวอักษรดังนี้ “零” líng ศูนย์ “一” yī หนึ่ง “二” èr สอง “三” sān สาม “四” sì สี่ “五” wǔ ห้า “六” liù หก “七” qī เจ็ด “八” bā แปด “九” jiǔ เก้า และมีอักษรที่ใช้แทนตัวเลขระบบตำแหน่งทวิสิบ จากตำแหน่งสิบถึงตำแหน่งหมื่น ซึ่งประกอบด้วย “十” shí สิบ “百” bǎi ร้อย “千” qiān พัน และ “万” wàn หมื่น ในระบบคำภาษาจีนตัวเลข 数字 shùzì จัดอยู่ในจำพวก คำบอกจำนวนนับ 数词 shùcí คำบอกจำนวนนับของภาษาจีนแบ่งเป็น ๒ ประเภท คือ จำนวนฐาน 基数 jīshù และจำนวนอนุกรม 序数 xùshù จำนวนฐานประกอบด้วย

๗๘ อารีย์ รุ่นพระแสง

จำนวนเต็ม 整数 zhěngshù จำนวนเศษส่วน 分数 fēnshù จำนวนทศนิยม 小数 xiǎoshù และจำนวนทวีคูณ 倍数 bèishù ๔ ประเภท ตัวเลข “零” líng ศูนย์ ถึง “九” jiǔ เก้า และตัวเลขระบบตำแหน่งทวิลิบ จาก “十” shí สิบลึง ถึง “万” wàn หมื่น ถือเป็นจำนวนเต็มทั้งสิ้น

ที่มาของตัวเลขจีน

ตัวเลขจีนเป็นตัวอักษรสำคัญชนิดหนึ่งในภาษาจีน ชาวจีนรู้จักตัวเลขมาแต่โบราณ ในบรรดาตัวอักษรจีนทั้งหมด ตัวอักษรจีนที่เกี่ยวกับตัวเลขเป็นตัวอักษรกลุ่มแรกที่กำลังเกิดขึ้น จึงถือได้ว่าตัวเลขจีนนั้นได้กำเนิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคโบราณ จากการค้นพบแหล่งอารยธรรมหย่างเสา (仰韶文化 yǎngsháo wénhuà) ที่หมู่บ้านหย่างเสา อำเภอซินเจี๋ย มณฑลเหอหนานของจีน ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรมยุคหินใหม่ (ราว ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ ปีก่อนคริสตกาล) ในลุ่มแม่น้ำเหลือง จากวัตถุโบราณต่างๆ ที่ขุดพบนั้น พบว่ามีตัวเลขที่เป็นตัวอักษรแกะสลักมากมาย และจากหลักฐานตัวอักษรเจี๋ยกู่เหวิน (甲骨文 jiǎgǔwén)* ก็พบว่าตัวเลขครบถ้วนตั้งแต่ “一” yī หนึ่ง ถึง “九” jiǔ เก้า และยังมีตัวเลขระบบตำแหน่งทวิลิบ “十” shí สิบลึง “百” bǎi ร้อย “千” qiān พัน และ “万” wàn หมื่น อีกด้วย (常敬宇 1995 : 153)

การกำเนิดหรือที่มาของตัวเลขจีนแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑. เกิดจากการสร้างตัวอักษรเพื่อสื่อถึงตัวเลขโดยตรง

ตัวเลขที่เกิดจากการสร้างตัวอักษรเพื่อสื่อความหมายถึงตัวเลขโดยตรง หมายถึงตั้งแต่เริ่มแรกของการสร้างตัวอักษรเหล่านี้ ได้สร้างขึ้นมาเพื่อใช้เป็นตัวเลขโดยเฉพาะ หรือใช้เพื่อสื่อความหมายเพื่อบอกจำนวนเท่านั้น ตัวเลขในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นตัวเลขที่เกิด

* 甲骨文 jiǎgǔwén ตัวหนังสือยุคโบราณที่แกะสลักบนกระดูกงูเต่า หรือกระดูกสัตว์ เนื้อหาส่วนใหญ่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการเสียชีวิตของชาวอิน 殷人 yīnrén ในสมัยราชวงศ์ซาง (ก่อน ค.ศ. ๑๓๐๐-๑๐๔๖) (中国社会科学院语言研究所词典编辑室编 2006 : 656)

จากการสร้างตัวอักษรแบบวิธีชื่อชื่อ (指事字 zhǐshìzì)* ได้แก่ เลข “一” yī หนึ่ง “二” èr สอง “三” sān สาม “四” sì สี่ และ “十” shí สิบ

ตัวเลข “一” yī หนึ่ง “二” èr สอง “三” sān สาม และ “四” sì สี่ มีที่มาเหมือนกัน คือ เกิดจากการสร้างเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์เพื่อแทนจำนวน คนจีนในยุคโบราณ ใช้วิธีการนับจำนวน หรือสื่อความหมายถึงจำนวนโดยการใช้แผ่นไม้ไผ่ หรือเชือก หรือ การขีดเส้น เป็นต้น โดยใช้แผ่นไม้ไผ่หนึ่งแผ่น หรือเชือกหนึ่งเส้น หรือขีดเส้นหนึ่งเส้น — เป็นสัญลักษณ์แสดงจำนวน “หนึ่ง” ใช้แผ่นไม้ไผ่สองแผ่น หรือเชือกสองเส้น หรือ ขีดเส้นสองเส้นที่มีความยาวเท่ากัน ซ้อนเรียงเป็นแนวเดียวกัน = เพื่อสื่อความหมายถึง “สอง” ใช้แผ่นไม้ไผ่สามแผ่น หรือเชือกสามเส้น หรือขีดเส้นสามเส้น ≡ สื่อความหมายถึงจำนวน “สาม” และสี่แผ่นหรือสี่เส้น ≡≡ แสดงจำนวนถึง “สี่” จากแผ่นไม้ไผ่ หรือเชือก หรือ เส้นขีดเขียนดังกล่าว พัฒนากลายมาเป็นตัวเลข ดังที่ใช้อยู่ในยุคปัจจุบัน (谷衍奎 2003 : 1, 3, 15, 122) ลักษณะรูปร่างของตัวอักษร “一” yī หนึ่ง “二” èr สอง “三” sān สาม ตั้งแต่ตัวอักษรเจี๋ยกู่เหวินสมัยราชวงศ์ซางจนถึงยุคปัจจุบันแทบไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ รูปร่างตัวอักษรเขียนง่ายไม่ซับซ้อน แต่ลักษณะรูปร่างของตัวอักษร “四” sì สี่ จากเดิมรูปตัวอักษรเจี๋ยกู่เหวินนั้น เป็นขีดขวางสี่ขีดวางซ้อนกัน ≡ มาถึงตัวอักษรจินเหวิน (金文 jīnwén) ซึ่งเป็นตัวอักษรที่จารึกบนเครื่องทองแดงในสมัยราชวงศ์ชุน โจว ฉิน และ อัง (殷 Yīn 周 Zhōu 秦 Qín 汉 Hàn) ได้เขียนเลข “四” sì สี่ มีลักษณะเหมือนรูปวงกลม สองรูที่กำลังพันลมหายใจ ㊦ ต่อมาในยุคหลัง ตัวอักษรข่ายชู่ (楷书 kǎishū) ซึ่งเป็น ตัวอักษรบรรจงที่ใช้ในยุคปัจจุบันที่พัฒนามาจากตัวอักษรลี่ชู่ (隶书 lìshū) ในสมัยราชวงศ์ อังเขียนลดขีดลงมาเหลือเพียงแค่ 四 ดังที่ใช้ในยุคปัจจุบัน (李乐毅 2003 : 321)

ส่วนเลข “十” shí สิบ นั้น ลักษณะตัวอักษรเจี๋ยกู่เหวินรูปร่างเหมือนกิ่งไม้ | ใช้ กิ่งไม้หนึ่งกิ่งแทนจำนวนสิบ ตัวอักษรจินเหวินตรงกลางเพิ่มจุดลงไปหนึ่งจุด 十 เหมือน การมัดปมเชือกเพื่อนับจำนวน โดยใช้ปมเชือกหนึ่งปมแทนความหมาย “สิบ” ต่อมา ตัวอักษรจ้วนชู่ (篆书 zhuànshū) ซึ่งเป็นตัวอักษรในสมัยราชวงศ์ฉิน ได้เปลี่ยนแปลงรูป

* 指事 zhǐshì หมายถึง ตัวอักษรที่ประกอบด้วยเครื่องหมายอันเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายในการ อธิบายในตัวของมันเอง ดังเช่น “上 shàng บน” นั้นโบราณจะเขียนเป็น 二 และคำว่า “下 xià ล่าง” นั้นโบราณจะเขียนเป็น 一 (中国社会科学院语言研究所词典编辑室编 2006 : 1754)

ตัวอักษรจากเดิมจุดตรงกลางที่เหมือนปมเชือก กลายเป็นเส้นขีดในแนวขวางหนึ่งเส้น แทน จึงกลายเป็น $\perp$ ต่อมาเพื่อให้โครงสร้างตัวอักษรดูสวยงามยิ่งขึ้นตัวอักษรชาวจีนจึงเขียนเป็น “十” ดังที่ใช้ในยุคปัจจุบัน (谷衍奎 2003 : 4)

นอกจากนี้ ตัวเลข “百” bǎi ร้อย และ “千” qiān พัน ซึ่งเป็นตัวเลขที่เกิดจากการสร้างตัวอักษรแบบวิธีหุ้ยอี้จื่อ (会意字 huìyìzì)* ก็เป็นตัวเลขที่สร้างขึ้นมาเพื่อสื่อความหมายถึงตัวเลขโดยตรงเช่นกัน “百” bǎi ร้อย ตั้งแต่ตัวอักษรเจี๋ยกู่เหวิน ก็ใช้เป็นตัวเลขแล้ว เนื่องจากเสียงอ่านใกล้เคียงกับ “白” bái ขาว จึงสร้างตัวอักษรจากตัว “白” bái ขาว โดยเพิ่มขีดขวางด้านบนไปหนึ่งขีด กลายเป็น “百” bǎi ร้อย (李乐毅 2007 : 5) ส่วน “千” qiān พัน ลักษณะตัวอักษรเจี๋ยกู่เหวิน นั้น ประกอบด้วยตัว “十” shí สิบ และตัว “人” rén คน จากความหมายว่าคน ๑ คน อายุยืนยาว ๑๐๐ ปี และถ้าอายุของคน ๑๐ คนรวมกันก็จะเท่ากับ ๑,๐๐๐ ปี ดังนั้นความหมายเดิมของ “千” qiān จึงหมายถึง “พัน” (谷衍奎 2003 : 26)

๒. เกิดจากการวิวัฒนาการทางด้านความหมายของตัวอักษรจีนตัวอื่น

ตัวเลขที่เกิดจากการวิวัฒนาการทางด้านความหมายของตัวอักษรจีนตัวอื่น หมายถึงเริ่มแรกของการสร้างตัวอักษรนั้น ไม่ได้สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นตัวเลข หรือใช้สื่อความหมายเพื่อบอกจำนวน แต่ใช้สื่อความหมายอื่นๆ มาก่อน แต่เนื่องจากการวิวัฒนาการทางด้านความหมายของตัวอักษร ทำให้ตัวอักษรดังกล่าวกลายมาใช้สื่อความหมายเพื่อบอกจำนวน ตัวเลขที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้มีทั้งสิ้น ๗ ตัว ได้แก่ตัวเลข “零” líng ศูนย์ “五” wǔ ห้า “六” liù หก “七” qī เจ็ด “八” bā แปด “九” jiǔ เก้า และ “万” wàn หมื่น “零” líng มีวิวัฒนาการทางด้านความหมายที่ซับซ้อนมากกว่าจะมาใช้สื่อ

* 会意 huìyì คือหนึ่งในจำนวน ๖ ชนิดของหลักในการประกอบตัวอักษรจีน 会意 huìyì จะมีความหมายว่าตัวหนังสือตัวหนึ่งๆ นั้น ความหมายทั้งหมดของตัวหนังสือจะประกอบจากความหมายส่วนหนึ่งของตัวหนังสือหนึ่งๆ ดังเช่นตัวอักษร “信 xìn” ซึ่งมีความหมายว่า “เชื่อ เชื่อถือ” ตัว “信 xìn” นี้มาจากความหมายรวมของตัวคน “人” rén และตัวคำพูด “言” yán (人言为信 rén yán wéi xìn) ซึ่งมีความหมายว่า “คำพูดของคนนั้นเชื่อถือได้” (中国社会科学院语言研究所词典编辑室编 2006 : 611)

ความหมายถึง “ศูนย์” 零 líng เป็นตัวอักษรประเภทสิงเชิงจื้อ* (形声字 xíngshēngzì) ซึ่งประกอบด้วย 雨 yǔ ฝน เป็นส่วนประกอบตัวหนังสือที่เป็นรูปแสดงความหมาย และ 令 líng สั่ง ออกคำสั่ง เป็นส่วนประกอบตัวหนังสือที่แทนเสียง ลักษณะตัวอักษร เลี้ยวเหวิน 𠄎 เหมือนรูปฝนตกจากท้องฟ้า ด้านล่างคือหยดน้ำฝน ตามพจนานุกรม ชาวเหวินเจียจื้อ 《说文解字·雨部》Shuo Wen Jie Zi Yu Bu ได้อธิบายความหมายไว้ว่า “零, 徐雨地。” “Líng, xú yǔ dì.” ซึ่งหมายถึง “ละของฝนโปรยปรายลงสู่พื้นดิน” ดังนั้น ความหมายเดิมหรือความหมายพื้นฐานของ “零” líng จึงไม่ได้ใช้สื่อหมายถึง “ศูนย์” แต่ใช้เป็นคำกริยาที่มีความหมายเกี่ยวกับ “ฝนตก ฝนตกปรอยๆ หรือละของฝน” เช่น 零雨其濛 líng yǔ qí méng หมายถึง “ฝนตกปรอยๆ เต็มไปหมด” จากความหมาย “ฝนตก ฝนตกปรอยๆ” แผลงความหมายไปเป็นคำกริยาหมายถึง “ตก ร่วง” ใช้บรรยายใบไม้หรือดอกไม้ร่วงลงเพราะเหี่ยวเฉา เช่น มีคำว่า 零落 língluò ร่วงลง ไรยร่วง ไรยรา 飘零 piāolíng ร่วงปลิวว่อน เป็นต้น และจากความหมาย “ละของฝน” แผลงความหมายไปเป็นคำคุณศัพท์ หมายถึง “เศษ เศษเล็กเศษน้อย กระจัดกระจาย” เช่น มีคำว่า 零钱 língqián เงินปลีกย่อย 零散 língsǎn กระจัดกระจาย เรี่ยราด 零售 líng shòu ขายปลีก ขายย่อย 零活儿 líng huó ework งานปลีกย่อย 零星 língxīng เศษ จำนวนน้อย ต่างๆ กัน หรือแหม่ม สุภาชิต เช่น 零光片羽 líng guāng piàn yǔ เศษของมีค่า 零七八碎 líng qī bā suì กระจัดกระจายและเรี่ยราด ระเกะระกะ ยุ่งเหยิง ของที่สับสนปนเปกัน ของที่ระเกะระกะ เป็นต้น จากความหมาย “เศษ เศษเล็กเศษน้อย กระจัดกระจาย” ได้แผลงความหมายสื่อถึงตัวเลข “ศูนย์” เช่น มีคำว่า 零族 língzú กลุ่มศูนย์ (zero group)

* 形声 xíngshēng คือวิธีการประกอบตัวอักษรชนิดหนึ่งในจำนวน ๖ ชนิด ในการประกอบตัวอักษรจีน 形声 xíngshēng จะมีความหมายว่าตัวหนังสือตัวหนึ่งๆ นั้น ประกอบด้วย “形 xíng” ซึ่งแปลว่า “รูปร่าง” และ “声 shēng” ซึ่งแปลว่า “เสียง” รวม ๒ ส่วน ส่วนประกอบตัวหนังสือที่เป็นรูปนั้นจะมีความหมายเกี่ยวกับความหมายของตัวหนังสือทั้งตัว ส่วนประกอบที่เป็นเสียงนั้น จะมีความหมายเกี่ยวกับส่วนของการออกเสียงของตัวหนังสือตัวนั้นทั้งหมด ดังเช่นส่วนประกอบรูปร่าง “氵” (shuǐ น้ำ) กับส่วนประกอบที่แทนเสียง “工 gōng, 可 kě” จะแยกประกอบเป็น “江 jiāng แม่น้ำ 河 hé แม่น้ำ ลำคลอง” ตัวหนังสือประเภท 形声字 xíngshēngzì มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งมากกว่าร้อยละ ๘๐ ของจำนวนตัวหนังสือจีนทั้งหมด (中国社会科学院语言研究所词典编辑室编 2006 : 1525)

一米零五 yì mǐ líng wǔ หนึ่งเมตรห้าเซนติเมตร (曹先權, 苏培成 2000 : 333)

“五” wǔ ห้า “六” liù หก และ “万” wàn หมื่น เป็นตัวอักษรภาพ (象形字 xiàngxíngzì)* “五” wǔ ห้า ตัวอักษรเจ็ยกู่เหวิน รูปร่างตัวอักษรเหมือนสิ่งของสองอย่างตัดสลับกัน ด้านบนและด้านล่างเพิ่มขีดตัดแนวขวางหนึ่งขีด ความหมายเดิมของ “五” wǔ จึงหมายถึง “แนวขวางและแนวตรงตัดสลับกันไปมา” ชิวเหวินเจี่ยจื่อ 《说文解字·五部》 Shuo Wen Jie Zi Wu Bu ได้อธิบายไว้ว่า “五，阴阳在天地之间交午。” “Wǔ, yīn yáng zài tiān dì zhī jiān jiāo wǔ yě.” มีความหมายว่า “ห้า เป็นจุดหยินหยางที่ฟ้ากับดินตัดกัน” ต่อมาขี้มมาใช้สื่อความหมายถึงเลขห้า ส่วน wǔ ที่หมายถึง “แนวขวางและแนวตรงตัดสลับกันไปมา” ได้เขียนเป็น 午 wǔ แทน (谷衍奎 2003 : 48)

“六” liù หก ตัวอักษรเจ็ยกู่เหวิน รูปร่างเหมือนลักษณะตัวบ้านที่สร้างขึ้นแบบต่างๆ หรือคล้ายกระท่อม ด้านบนเป็นหลังคาที่มุงด้วยหญ้าคาหรือจากของคนจีนในยุคโบราณ ดังนั้นความหมายเดิมจึงหมายถึง 庐 lú กระท่อม และเนื่องจาก 庐 lú กับ 六 liù ออกเสียงใกล้เคียงกัน คนในยุคโบราณจึงขี้มมาใช้สื่อความหมายถึง “หก” ยุคหลังตัวอักษรขายชูเขียนเป็น “六” ดังที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และแยกความหมายของ 庐 lú กับ “六” liù ออกจากกันอย่างชัดเจน 庐 lú หมายถึง “กระท่อม” ส่วน “六” liù หมายถึง “หก” (曹先權, 苏培成 1999 : 336, 谷衍奎 2003 : 15)

“万” wàn หมื่น รูปร่างตัวอักษรเจ็ยกู่เหวินเหมือนแมลงปอง ความหมายเดิมจึงหมายถึง “แมลงปอง” ต่อมาขี้มมาใช้เป็นตัวเลขหมายถึง “หมื่น” ยุคหลังตัวอักษรขายชูเขียนเป็น 萬 wàn จนกระทั่งถึงสมัยราชวงศ์ซันได้เขียนย่อเป็น 万 wàn ส่วนความหมายเดิม “แมลงปอง” เขียนเป็น 蜚 chài โดยเขียนใส่ตัว 虫 chóng ลงไปเพื่อสื่อความหมาย “แมลง” และเพื่อให้แตกต่างจากตัว 萬 wàn ปัจจุบันเขียนย่อเป็น 蚤 chài (李乐毅 2006 : 338)

ส่วนเลข “七” qī เจ็ด “八” bā แปด และ “九” jiǔ เก้า เป็นตัวเลขที่เกิดจาก

* 象形 xiàngxíng คือหนึ่งในจำนวน ๖ ชนิดของหลักในการประกอบตัวอักษรจีน ซึ่งการเขียนแบบนี้เป็นการเขียนตัวอักษรตามลักษณะ หรือตามรูปของสิ่งของจริง หรือที่เรียกว่าตัวอักษรภาพ เช่น “日 rì ดวงอาทิตย์” ในสมัยโบราณเขียนเป็น “☉” (中国社会科学院语言研究所词典编辑室编 2006 : 1491)

การสร้างตัวอักษรแบบวิธีจื่อชื่อจื่อ (指事字 zhǐshìzì) “七” qī เจ็ด นั้น มาจากตัวอักษรเดิม “切” qiē ตัวอักษรเจ็ยกู่เหวินและจินเหวินรูปร่างเหมือนเครื่องหมายบอก หรือเลขสิบของจิน 十 หมายถึงรอยตัดขาดหรือรอยหันขาดของมีด ต่อมาใช้สื่อความหมายถึงเลขเจ็ด เพื่อให้เขียนแตกต่างจากเลขสิบตัวอักษรเดียวจ้วนจึงเอาเส้นในแนวตั้งของ 十 ลากโค้งงอเล็กน้อยกลายเป็น 七 ต่อมาในยุคหลังตัวอักษรข่าชู่เขียนเป็น “七” ดังที่ใช้ในยุคปัจจุบัน ส่วนตัวอักษรที่สื่อความหมายถึง “ตัด หั่น” จากเดิมรูปร่างเหมือนรอยตัดของมีด 刀 dāo มีด ลงไปเพื่อเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายจึงกลายเป็น 切 qiē หมายถึง “ตัด หั่น” ดังที่ใช้ในยุคปัจจุบัน (曹先擢, 苏培成 1999 : 417)

“八” bā แปร ตัวอักษรเจ็ยกู่เหวิน 八 เป็นเส้นโค้งงอสองเส้นหันหลังชนกัน ความหมายพื้นฐานหมายถึง เอาสิ่งของแยกออกจากกัน ชั่วเหวินเจี้ยจื่อ 《说文解字·八部》 Shuo Wen Jie Zi Ba Bu ได้อธิบายไว้ว่า “八，别也。象分别相背之形。” “Bā, bié yě. Xiàng fēn bié xiāng bèi zhī xíng.” มีความหมายว่า “แปด คือแยกออกจากกัน รูปร่างตัวอักษรเหมือนสิ่งของหรือวัตถุที่แยกออกจากกัน และหันด้านหลังให้แก่กัน” ดังนั้นความหมายพื้นฐานของ 八 bā จึงหมายถึง “แยกออก แหวกออก ทำให้แยกจากกัน” ต่อมาใช้สื่อความหมายถึงเลขแปด ส่วน bā ที่หมายถึง “แยกออก แหวกออก ทำให้แยกจากกัน” ได้เขียนโดยใช้ตัวประกอบอักษร 八 bā แปร กับ 扌 (shǒu มือ) ประกอบเข้าด้วยกัน กลายเป็น 扒 bā จึงทำให้ตัว “八” bā แปร กับ “扒” bā แยกออก แหวกออก แยกรูปและความหมายออกจากกันอย่างชัดเจน (谷衍奎 2003 : 8)

ส่วน “九” jiǔ เก้า รูปร่างตัวอักษรเจ็ยกู่เหวิน 九 เหมือนอวัยวะส่วนหางและส่วนกันของสัตว์ เดิมหมายถึง “尻 kāo ก้น” ยุคหลังตัวอักษรข่าชู่เขียนเป็น “九” จากความหมายพื้นฐาน “尻 kāo ก้น” ยืมมาใช้สื่อความหมายถึงเลข “九” jiǔ เก้า (谷衍奎 2003 : 9)

ความหมายแฝงทางด้านวัฒนธรรมของตัวเลขจีน

ตัวเลขจีนนอกจากเป็นตัวอักษรที่แสดงถึงจำนวนแล้ว ยังแฝงไปด้วยลักษณะ

วัฒนธรรมของชาติจีนในด้านต่างๆ เช่น หลักปรัชญา ศาสนา ความคิด จินตนาการ เป็นต้น ความหมายแฝงทางด้านวัฒนธรรมของตัวเลขจีน พบเห็นได้ทั่วไปในสำนวนจีนที่มีตัวเลขเป็นหน่วยค่าประกอบโครงสร้าง ดังที่ Liu Xiaoxue (刘晓雪 2005) ได้กล่าวไว้ว่า ตัวเลขจีนมีความหมายแฝงเกี่ยวกับวัฒนธรรม และความรู้สึกนึกคิดต่างๆ ของชาวจีน เห็นได้ชัดจากการใช้ตัวเลขเพื่อสื่อความหมายเชิงเปรียบเทียบ โดยเฉพาะสำนวนสุภาษิตจีนที่มีตัวเลขเป็นหน่วยค่าประกอบโครงสร้าง เช่น เลขหนึ่ง “一” yī มักใช้เป็นสัญลักษณ์แห่งจุดเริ่มต้นหรือจุดกำเนิดของสรรพสิ่งต่างๆ และมีความหมายแฝงถึงการบุกเบิก การเริ่มต้น ความสมบูรณ์แบบ ความเป็นเอกภาพ เป็นต้น เช่น มีคำว่า 一元复始 yī yuán fù shǐ จุดเริ่มต้นของสรรพสิ่งต่างๆ 一心一意 yī xīn yí yì จิตใจมุ่งมั่น 一如既往 yì rú jì wǎng เหมือนดังอดีตทุกประการ เป็นต้น

Qi Hong (漆红 2003) ได้กล่าวว่าตัวเลขที่ใช้ในสำนวนจีนนั้น ต่างก็แฝงไปด้วยวัฒนธรรมของชาวจีน เช่นว่า บางสำนวนใช้ตัวเลขเพื่อเปรียบเทียบถึงลักษณะความประพฤติ หรือหลักคุณธรรมในการดำเนินชีวิตบางประการของผู้คน เช่น 六尘不染 liù chén bù rǎn อุปมาหมายถึงปราศจากกิเลสทั้งปวง “六尘” liù chén หมายถึง อายตนะภายนอก ๖ หรืออารมณ์ ๖ ภาษาจีนเรียกว่า “ฝุ่น ๖” ซึ่งได้แก่ 色 sè รูป 味 wèi รส 香 xiāng กลิ่น 声 shēng เสียง 触 chù สัมผัส 法 fǎ ธรรมารมณ์ 三从四德 sān cóng sì dé หลักเชื่อฟัง ๓ ประการ และหลักคุณธรรม ๔ ประการ ของสตรีในสมัยศักดินา นั่นก็คือมาตรฐานคุณธรรมที่ผูกมัดสตรีให้อยู่ในกรอบประเพณีศักดินา หลักเชื่อฟัง ๓ ประการ ได้แก่ “未嫁从父，既嫁从夫，夫死从子” wèi jià cóng fù, jì jià cóng fū, fū sǐ cóng zǐ ซึ่งหมายความว่า “ยังไม่มีเหย้ามีเรือนก็ต้องเชื่อฟังบิดา เมื่อมีเหย้ามีเรือนไปแล้วก็ต้องเชื่อฟังสามี เมื่อสามีถึงแก่กรรมแล้วจะต้องเชื่อฟังลูก” ส่วนคุณธรรม ๔ ประการ ได้แก่ 妇德 fù dé ศีลธรรม 妇言 fù yán ท่วงทำนองการสนทนาหรือการพูด 妇容 fù róng กิริยามารยาท และ 妇功 fù gōng ศิลปะในการฝีมือ

จากคำอธิบายความหมายของตัวเลขจีนในพจนานุกรมชั่ววินเจียจื่อ ก็ได้ชี้ให้เห็นว่าตัวเลขจีนนั้น มีความหมายแฝงเกี่ยวกับความเชื่อ และความรู้สึกนึกคิดของชาวจีน เช่น ได้อธิบายความหมายของตัวเลข “一” yī หนึ่ง “二” èr สอง “三” sān สาม และ “五” wǔ ห้า ไว้ดังนี้

“一，惟初太始，道立于一。造分天地，化成万物。” “Yī, wéi chū tài

shǐ, dào lì yú yī. Zào fēn tiān dì, huà chéng wàn wù. ” “—” yī หนึ่ง หมายถึงจุดกำเนิด จุดเริ่มต้น จุดการเปลี่ยนแปลง และจุดแห่งการเคลื่อนไหวของจักรวาล “—” yī นั้น ได้แยกสร้างเป็นผืนฟ้าและแผ่นดิน แล้วสร้างสรรพสิ่งต่างๆ ตามมา” (谷衍奎 2003 : 1) ดังนั้น คนจีนในยุคโบราณจึงเชื่อว่า “—” yī เป็นจุดเริ่มต้นหรือจุดกำเนิดของสรรพสิ่งที่บังพวงในจักรวาล

“二，地之数也。从偶一。” “Èr, dì zhī shù yě. Cóng ǒu yī.” มีความหมายว่า “สอง เป็นตัวเลขแห่งดิน เป็นเลขคู่ที่กำเนิดมาจากเลขหนึ่ง” ตามความคิดของคนจีนในยุคโบราณนั้นเชื่อว่า “天一，地二。” “Tiān yī, dì èr.” “—” yī หนึ่ง เป็นสัญลักษณ์แห่งท้องฟ้า “二” èr สอง เป็นสัญลักษณ์แห่งดิน (谷衍奎 2003 : 3)

“三，天地人之道也。从三数。” “Sān, tiān dì rén zhī dào yě. Cóng sān shù.” มีความหมายว่า “สาม ฟ้า ดิน และคน ต่างกำเนิดมาจากเลขสาม” ตามความคิดของคนจีนในยุคโบราณเชื่อว่าจักรวาล ฟ้า ดิน กำเนิดขึ้นจากโครงสร้างสามมิติ 三维 sānwéi เกี่ยวกับโครงสร้างสามมิติ 三维 sānwéi มีความคิดต่างๆ กันไป บ้างก็พูดว่าหมายถึง “三才” sān cái อารยะ ๓ อย่าง คือ ฟ้า ดิน และคน บ้างก็พูดว่าหมายถึง “三辰” sān chén หมายถึง ดวงดาวทั้งสาม ซึ่งประกอบด้วย พระอาทิตย์ พระจันทร์ และดวงดาว ตามคำพูดของเล่าจื๊อได้กล่าวไว้ว่า “一生二，二生三，三生万物。” “Yì shēng èr, èr shēng sān, sān shēng wàn wù.” “สองนั้น กำเนิดจากหนึ่ง สามนั้นกำเนิดจากสอง สรรพสิ่งที่ทั้งหลายต่างกำเนิดจากสาม” (谷衍奎 2003 : 15, 常敬宇 1995 : 155)

“五，阴阳在天地之间交午也。” “Wǔ, yīn yáng zài tiān dì zhī jiān jiāo wǔ yě.” มีความหมายว่า “ห้า เป็นจุดหยินหยางที่ฟ้ากับดินตัดกัน” (谷衍奎 2003 : 48)

นอกจากนี้ ตามความเชื่อของคนจีนยุคโบราณในเรื่องทฤษฎีหยินหยางและทฤษฎีธาตุทั้งห้า (阴阳五行理论 yīnyáng wǔxíng lǐlùn) ได้จัดแบ่งตัวเลขออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มเลขคี่ หนึ่ง สาม ห้า เจ็ด และเก้า ถือเป็นตัวเลขในกลุ่มหยาง 阳 yáng เป็นสัญลักษณ์แห่งท้องฟ้า 天 tiān ความแข็ง 刚 gāng และสามี 夫 fū และกลุ่มเลขคู่ สอง สี่ หก แปด และสิบ ถือเป็นตัวเลขในกลุ่มหยิน 阴 yīn เป็นสัญลักษณ์แห่งดิน 地 dì ความอ่อน 柔 róu และภรรยา 妻 qī (常敬宇 1995 : 153)

ชาวจีนเป็นชนชาติที่ให้ความสำคัญกับตัวเลขมาก ตัวเลขเป็นสิ่งที่ผูกพันกับชีวิตประจำวันโดยตรง ชาวจีนเชื่อว่าตัวเลขบางตัวสามารถนำมาซึ่งความเป็นสิริมงคล ความร่ำรวยมั่งคั่ง ในทางกลับกันตัวเลขบางตัวนำมาซึ่งภัยพิบัติ ความไม่เป็นสิริมงคล ดังนั้นตัวเลขบางตัวจึงเป็นที่นิยมชมชอบของชาวจีน และถือเป็นตัวเลขมงคล ในขณะที่ตัวเลขบางตัวกลับเป็นที่รังเกียจ และถูกมองว่าเป็นตัวเลขที่ไม่เป็นมงคล คนจีนจะนิยมชมชอบเลขคู่มากกว่าเลขคี่ เนื่องจากตั้งแต่โบราณตามความคิดของคนจีนในเรื่องท้องฟ้า 天 tiān กับผืนดิน 地 dì คนจีนเชื่อว่า ฟาติงที่สววยงามและสมบูรณ์แบบนั้น ต้องเป็นลักษณะ “天圆地方” tiān yuán dì fāng ท้องฟ้าเป็นทรงกลม และผืนดินเป็นสี่เหลี่ยม ทรงกลม 圆 yuán กับสี่เหลี่ยม 方 fāng เป็นสิ่งคู่กัน สามารถกลมกลืนเป็นหนึ่งเดียวกันได้ และเป็นความสววยงามที่สมบูรณ์แบบ การเรียงลำดับของเลขคู่ สอง สี่ หก แปด สิบ ก็เป็นระเบียบสววยงาม และกลมกลืนดังเช่นสี่เหลี่ยมกับทรงกลม (赵红芬 : 2007) จากความคิดดังกล่าวนี้ ทำให้คนจีนมองเลขคู่เป็นตัวเลขที่สววยงาม ถือเป็นสัญลักษณ์ของความโชคดีสิริมงคล เช่น การจัดพิธีแต่งงานก็ต้องเลือกวันที่หก 六 liù หรือสิบหก 十六 shíliù หรือยี่สิบหก 二十六 èrshíliù เพราะ “六” liù หก ผ่งความหมาย 六六大顺 liù liù dà shùn ทุกสิ่งทุกอย่างราบรื่น

คนจีนถือว่าเลขคี่เป็นตัวเลขที่ไม่เป็นสิริมงคล โดยเฉพาะเลขสาม “三” sān กับเลขเจ็ด “七” qī เป็นเลขที่คนจีนไม่นิยมชมชอบ เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา การจัดพิธีศพของชนชาติอื่น จะเกี่ยวข้องกับเลขสาม “三” sān และเลขเจ็ด “七” qī ทั้งสิ้น เช่น มีประเพณี “送三” sòng sān การทำพิธีสวดศพส่งวิญญาณผู้ตายสู่สรวงสวรรค์หลังจากเสียชีวิตไปแล้วสามวัน ประเพณี “七七” qīqī หรือ “斋七” zhāiqī การทำบุญครบ ๗ วัน ให้แก่ผู้ถึงแก่กรรมตลอดจนถึง ๔๙ วัน ซึ่งรวม ๗ ครั้ง หรือประเพณี “烧七” shāoqī การเผากระดาษเงินกระดาษทองเพื่อทำพิธีบวงสรวงเช่นไหว้ครบ ๗ วัน ให้แก่ผู้ถึงแก่กรรมตลอดจนถึง ๔๙ วัน ซึ่งรวม ๗ ครั้งด้วยกัน เป็นต้น (刘晓雪 2005)

นอกจากนี้ ในเรื่องเกี่ยวกับคำพ้องเสียงของตัวเลขซึ่งไปพ้องกับคำที่เป็นมงคลและไม่เป็นมงคลในภาษาจีน ก็ทำให้ตัวเลขบางตัวกลายเป็นที่ชื่นชอบหรือไม่ชื่นชอบของชาวจีน เช่น เลข ๕ “五” wǔ และเลข ๑๐ “十” shí เป็นตัวเลขที่คนจีนชื่นชอบ และใช้เป็นสัญลักษณ์แห่ง “ความอุดมสมบูรณ์ ครบถ้วน” เนื่องจากในยุคโบราณสมัยที่ยังไม่มีตัวอักษรใช้นั้น คนจีนใช้วิธีการนับนิ้วมือเพื่อสื่อสารบอกจำนวน การนับนิ้ว

นับได้เพียงทีละ ๕ และ ๑๐ เพราะ ๒ มือมีเพียง ๑๐ นิ้ว ถ้านับได้ครบทั้ง ๕ นิ้ว หรือ ๑๐ นิ้ว ถือว่าครบถ้วน ดังนั้นเลข ๕ และเลข ๑๐ จึงเป็นที่มาของความสมบูรณ์หรือเต็มเปี่ยม เช่น เรียกคนที่มีความรู้ความสามารถว่า 学富五能 xué fù wǔ néng หรือ ล้วนวน十全十美 shí quán shí měi ซึ่งหมายถึงครบถ้วนบริบูรณ์ เป็นต้น

เลข ๖ “六” liù เลข ๘ “八” bā และเลขเก้า “九” jiǔ ก็เป็นตัวเลขที่คนจีนนิยมชมชอบ เนื่องจากเลข ๖ “六” liù มีเสียงพ้องกับคำว่า “溜” liū ซึ่งหมายถึง “顺滑” shùnliū ราบรื่น เช่น มีสำนวนว่า 六六大顺 liù liù dà shùn ทกสองตัวนำพาความราบรื่น ทุกอย่างราบรื่น เลข ๘ “八” bā พ้องเสียงกับคำว่า “发” fā หมายถึง การพัฒนาให้ดีขึ้น เช่นมีคำว่า “发财” fācái ซึ่งหมายถึง “ร่ำรวย” ส่วนเลข ๙ “九” jiǔ พ้องเสียงกับคำว่า “久” jiǔ ซึ่งหมายถึง “ยั่งยืน” เป็นต้น

ส่วนเลข ๓ “三” sān จะพ้องเสียงกับคำว่า “散” sǎn ซึ่งหมายถึง “แตกแยก” ในขณะที่เดียวกัน เลข ๔ “四” sì ออกเสียงคล้ายกับคำว่า “死” sǐ ซึ่งมีความหมายว่า “ตาย” ดังนั้นเลข ๓ “三” sān และเลข ๔ “四” sì จึงไม่เป็นที่นิยมชมชอบของชาวจีน ด้วยแนวคิดนามธรรมเหล่านี้ ทำให้ชาวจีนนำความเชื่อเกี่ยวกับตัวเลขไปเชื่อมโยงกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ตัวอย่างเช่น พิธีเปิดกีฬาโอลิมปิกที่กรุงปักกิ่งนั้นได้กำหนดเวลาไว้ ๘.๐๘ นาฬิกา ของวันที่ ๘ เดือน ๘ (สิงหาคม) ปี ค.ศ ๒๐๐๘ หรือ เลขที่บ้าน หมายเลขทะเบียนรถยนต์ หรือหมายเลขโทรศัพท์ที่มีเลข ๘ ก็จะเป็นที่นิยมชมชอบของชาวจีน ส่วนหมายเลขอาคาร ห้องพัก หรือทะเบียนรถยนต์ที่ลงท้ายด้วยหมายเลข ๔ “四” sì ก็จะไม่เป็นที่นิยมชมชอบของชาวจีน จนกระทั่งตามโรงแรม อาคารชุด หรือโรงพยาบาลในเมืองจีนบางแห่งจะไม่มีห้องพักที่เป็นหมายเลขสี่ หรือหนึ่งสี่ หรือสี่ศูนย์สี่ เป็นต้น เพราะหมายเลขสี่ “四” sì พ้องเสียงกับคำว่า “死” sǐ ตาย หมายเลขหนึ่งสี่ “一四” yī sì พ้องเสียงกับคำว่า “要死” yào sǐ ต้องตาย ส่วนหมายเลขสี่ศูนย์สี่ “四零四” sì líng sì พ้องเสียงกับคำว่า “死你死” sǐ nǐ sǐ คุณตายกับตาย หรือแม้กระทั่งการให้ของขวัญในโอกาสต่าง ๆ ก็ห้ามให้สี่อย่าง เนื่องจาก “送四” sòng sì ส่งสี่ พ้องเสียงกับคำว่า “送死” sòng sǐ ซึ่งหมายถึง หน้าที่ตายเอง เอาชีวิตมาทิ้งเปล่า ๆ เป็นต้น

ความหมายแฝงทางด้านภาษาของตัวเลขจีน

การกำเนิดของตัวเลขจีนในยุคแรก ๆ นั้น ตัวเลขเป็นเพียงเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนับ และแสดงจำนวนเท่านั้น แต่เนื่องจากอิทธิพลทางด้านวัฒนธรรม ผสมผสานกับความรู้สึกรักคิดของชาวจีนที่มีต่อตัวเลข จึงทำให้ตัวเลขในสายตาของคนจีนนอกจากจะเป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนับและแสดงจำนวนแล้ว ยังใช้สื่อความหมายต่าง ๆ อีกมากมายที่ไม่ได้สื่อถึงความหมายเดิมของตัวเลข แต่อาจจะเป็นความหมายแฝง หรือความหมายเปรียบเทียบต่าง ๆ จำนวนเงินที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันเกี่ยวกับตัวเลขมีเป็นจำนวนมาก ล้วนเป็นการใช้ตัวเลขเพื่อสื่อความหมายแฝงทั้งสิ้น เช่น บรรยายคนที่ปากมาก ปากตลาดว่า 七嘴八舌 qī zuǐ bā shé เรียกบุคคลที่ตระหนี่ถี่เหนียวมากแม้แต่ขนเส้นเดียวก็ไม่ยอมให้ร่วงว่า 一毛不拔 yì máo bù bá บรรยายบุคคลที่มีความรู้แค่นี้เพียงผิวเผิน มีความรู้แบบงู ๆ ปลา ๆ ว่า 一知半解 yì zhī bàn jiě และเรียกคนที่ลี้เลใจ สองจิตสองใจว่า 三心二意 sān xīn èr yì เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีสำนวนที่มีโครงสร้างหน่วยคำตัวเลข ๒ หน่วยคำขึ้นไปสร้างสำนวนร่วมกัน เช่น 独一无二 dú yì wú èr เป็นหนึ่งไม่เป็นสองรองใคร 五大三粗 wǔ dà sān cū รูปร่างสูงใหญ่ เทอะทะ 存十一于千百 cún shí yì yú qiān bǎi สูญเสีย หรือหายไปเป็นจำนวนมาก คงเหลืออยู่น้อยนิด 不管三七二十一 bù guǎn sān qí èr shí yī ไม่ฟังอ้อคำอ้อม ไม่นึกถึงอะไรทั้งสิ้น ไม่คำนึงถึงอะไรทั้งสิ้น เป็นต้น

ในการใช้ตัวเลขจีนสื่อสารนั้น ตัวเลข “一” yī หนึ่ง เป็นตัวเลขที่ใช้สื่อความหมายต่าง ๆ ได้มากกว่าตัวเลขอื่น ๆ จากความหมายเดิมหรือความหมายพื้นฐานหมายถึง “หนึ่ง” ตัวเลขจำนวนเต็มที่มีค่าน้อยที่สุด ได้แผลงความหมายสื่อความหมายถึง “จำนวนน้อยสุด” เช่น 一次 yí cì หนึ่งครั้ง 一个 yí gè หนึ่งชิ้น หนึ่งอัน หรือใช้บอกลำดับที่ เช่น 一楼 yì lóu ชั้นหนึ่ง หรือใช้แสดงจำนวนสิ่งของ เช่น 一张桌子 yì zhāng zhuōzi โต๊ะหนึ่งตัว 一天 yì tiān หนึ่งวัน วางหน้าค่านามแสดงความหมายว่า “แต่ละ ทุก ๆ” เช่น 一户种一棵树 yì hù zhòng yì kē shù แต่ละครัวเรือนปลูกต้นไม้หนึ่งต้น หรือวางหน้าค่านามบางคำแสดงความหมายว่า “ตลอด ทัว” เช่น 一身泥 yì shēn ní ทัวตัวเต็มไปด้วยโคลน บางครั้งใช้เป็นคำลักษณะนามของคำกริยาที่เกี่ยวกับอวัยวะร่างกาย ซึ่งแสดงความหมายถึง “ปริมาณน้อย” เช่น 吃一口尝尝 chī yì kǒu cháng cháng ลองชิมสักคำ เป็นต้น (史锡尧 1991)

Zeng Jin (曾劲 2008) กล่าวว่าในสำนวนสุภาษิตตัวเลข “一” yī หนึ่ง นอกจากจะสื่อความหมายถึงจำนวนโดยตรง เช่น 举一反三 jǔ yī fǎn sān สรุปจากเรื่องหนึ่งก็สามารถอนุมานไปถึงเรื่องอื่นๆ ได้ 天下第一 tiān xià dì yī เป็นหนึ่งในจักรวาลไม่มีใครเทียบได้ ยังสื่อความหมายแฝงต่างๆ มากมายที่ไม่ได้สื่อถึงจำนวน ซึ่งสรุปได้ดังนี้

สื่อความหมาย	ตัวอย่างสำนวน
เพียงด้านเดียว	一面之词 yí miàn zhī cí คำพูดฝ่ายเดียว คำพูดข้างเดียว (ในการทะเลาะวิวาทของสองฝ่าย) 一厢情愿 yì xiāng qíng yuàn ความมุ่งมาดปรารถนาข้างตนฝ่ายเดียว รักเขาข้างเดียว
เพียงครั้งเดียว	一面之交 yí miàn zhī jiāo การคบกันเพียงเห็นหน้าแค่ครั้งเดียว มิตรภาพแค่เห็นหน้ากันเพียงครั้งเดียว
จำนวนน้อย ปริมาณน้อย	一毛不拔 yì máo bù bá ตระหนี่ถี่เหนียวมากแม้แตขนเส้นเดียวก็ไม่ยอมให้ร่วง
เหมือนกัน อย่างเดียวกัน	一心一德 yì xīn yì dé ความปรารถนาเดียวกัน ความศรัทธาเดียวกัน
มุ่งอยู่ที่เดียว มุ่งเฉพาะ มุ่งมั่น	一心一意 yì xīn yí yì ตั้งอกตั้งใจ
เต็ม ตลอด ทั่ว	一身是胆 yì shēn shì dǎn เต็มไปด้วยความองอาจ 一力承担 yì lì chéng dān รับผิดชอบหน้าที่อย่างเต็มกำลัง

Shi Honggai (史红改 2008) ได้วิเคราะห์ลักษณะการสร้างคำ และความหมายแฝงของตัวเลข “十” shí สิบ “百” bǎi ร้อย “千” qiān พัน และ “万” wàn หมื่นชี้ให้เห็นว่า ตัวเลข “十” shí สิบ “百” bǎi ร้อย “千” qiān พัน และ “万” wàn หมื่น นอกจากจะเป็นอักษรแทนตัวเลขระบบตำแหน่งทิวี่สิบแล้ว ยังมีความหมายแฝงอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

สื่อความหมาย	ตัวเลข	ตัวอย่างคำ
ความหมายพื้นฐาน	十	十进制 shíjìnzhì ระบบตำแหน่งทวิสิบ
	百	百分 bǎifēn เปอร์เซนต์ 百分比 bǎifēnbǐ อัตราส่วน เปรียบเทียบร้อยละ
	千	千米 qiān mǐ กิโลเมตร (พันเมตร) 千分点 qiān fēndiǎn อัตราพันละ
	万	一万元 yí wàn yuán หนึ่งหมื่นหยวน 万分之一 wàn fēn zhī yī หนึ่งในหมื่น
ลำดับที่	十	十月 shí yuè เดือน ๑๐ (เดือนตุลาคม) 十日 shí rì วันที่ ๑๐
	百	百日 bǎirì (ครบ) หนึ่งร้อยวัน 百年 bǎinián (ครบ) หนึ่งร้อยปี
ตำแหน่งทวิสิบ	十	二十 èrshí ยี่สิบ 四十 sishí สี่สิบ
	百	五百 wǔbǎi ห้าร้อย 八百 bābǎi แปดร้อย
	千	两千 liǎngqiān สองพัน 八千 bāqiān แปดพัน
	万	百万 bǎiwàn หนึ่งล้าน
มาก มากมาย จำนวนมาก	十	十样锦 shí yàng jīn ผ้าดีนหลากหลายชนิด
	百	百忙 bǎimáng ยุ่งๆ มาก งานรัดตัวมากมาย 百年 bǎi nián หลายปี เวลานาน ชั่วชีวิต ตลอดชีวิต
	千	千夫 qiānfū ผู้คนมากมายหลากหลาย 万千 wànqiān มากมาย หลากหลายรูปแบบ
	万	万代 wàndài หลายยุคหลายสมัย 万端 wànduān มากมาย ร้อยแปดพันเก้า
ระดับสูงสุด เต็มที่ อย่างยิ่ง	十	十足 shízú เต็ม ร้อยเปอร์เซนต์ อย่างยิ่ง เต็มที่ 十分 shífēn อย่างยิ่ง เหลือเกิน เป็นอย่างมาก

สื่อความหมาย	ตัวเลข	ตัวอย่างคำ
	万	万全 wànquán ปลอดภัยเป็นอย่างยิ่ง รอบคอบเป็น อย่างยิ่ง 万难 wànnán ยากอย่างยิ่ง
ชื่อเรียกรวมของสิ่งของ หรือเรื่องราวต่างๆ	百	百货 bǎihuò สินค้านานาชนิด สรรพสินค้า 百姓 bǎi xing ประชาชน 百家姓 bǎijiāxìng แซ่ต่างๆ
แสดงถึงการกำชับ	千	千万 qiānwàn จักต้อง
ทั้งหมด ทุกสิ่งทุกอย่าง	万	万物 wànwù สรรพสิ่งต่างๆ 万国 wànguó บรรดา ประเทศต่างๆ ทั่วโลก

นอกจากนี้ การใช้ตัวเลขเป็นหน่วยคำประกอบโครงสร้างในสำนวนสุภาษิตยังมี
ลักษณะเด่นของโครงสร้าง คือ ตัวเลขมักจะสร้างสำนวนร่วมกัน กลายเป็นโครงสร้าง
ตายตัว ที่แสดงความหมายอุปมาเปรียบเทียบต่างๆ สรุปได้ดังนี้

โครงสร้าง	ความหมาย	สำนวน
五...六... wǔ...liù... ห้า...หก...	มาก มากมาย	五颜六色 wǔ yán liù sè เต็มไปด้วยสีสัน 五亲六眷 wǔ qīn liù juàn ญาติพี่น้องต่างๆ
五...八... wǔ...bā... ห้า...แปด...	มาก มากมาย	五花八门 wǔ huā bā mén มากมายหลายหลาก เปลี่ยนแปลงไปร้อยแปดพันเก้า 五行八作 wǔ háng bá zuò อาชีพต่างๆ
五...十... wǔ...shí ห้า...สิบ... หรือ 十...五... shí...wǔ... สิบ...ห้า...	มาก มากมาย	五光十色 wǔ guāng shí sè มากมายหลายหลาก ดูลานตาไปหมด ละลานตาไปหมด 十光五色 shí guāng wǔ sè เต็มไปด้วยวิวิศว์ทิวทัศน์ที่สวยงาม พรั่งพราย 十变五化 shí biàn wǔ huà เปลี่ยน แปลงมากมาย

โครงสร้าง	ความหมาย	สำนวน
七…八… qī…bā… เจ็ด…แปด…	มาก มากมาย	七孔八洞 qī kǒng bā dòng หลุม โพรง เป็นจำนวนมาก บรรยายซ้ำๆ มาก 七老八十 qī lǎo bā shí อายุมาก 七满八平 qī mǎn bā píng เต็มมากๆ
八…九… bā…jiǔ… แปด…เก้า… หรือ 九…八… jiǔ…bā… เก้า…แปด…	มาก มากมาย	八花九裂 bā huā jiǔ liè ดอกไม้บานแปดที่แตกแยกเก้าที่ บรรยายแตก แยกเป็นรอยเป็นร่องไปหมด 九行八业 jiǔ háng bā yè เก้าอาชีพแปดธุรกิจ หมายถึง อาชีพต่างๆ 九江八河 jiǔ jiāng bā hé เก้าลำคลอง แปดแม่น้ำ หมายถึง แม่น้ำทุกสาย แม่น้ำลำคลองมากมาย
九…十… jiǔ…shí… เก้า…สิบ… หรือ 十…九… shí…jiǔ… สิบ…เก้า…	มาก มากมาย	九变十化 jiǔ biàn shí huà เปลี่ยนแปลงอย่างไม่มีที่สิ้นสุด 九故十亲 jiǔ gù shí qīn ญาติพี่น้องและมิตรสหายมากมาย 十亲九故 shí qīn jiǔ gù ญาติมิตรมากมาย 十亲九眷 shí qīn jiǔ juàn ญาติโกโหติกามากมาย
一…九… yī…jiǔ… หนึ่ง…เก้า… หรือ 九…一… jiǔ…yī… เก้า…หนึ่ง…	แสดงความหมายเปรียบ เทียบระหว่างจำนวนน้อย กับจำนวนมาก โดย “一” yī จะสื่อความหมาย “จำนวนน้อย” “九” jiǔ สื่อความหมาย “จำนวน มาก”	一子出家, 九祖升天 yì zǐ chū jiā, jiǔ zǔ shēng tiān ลูกหนึ่งคนออกบวชบำเพ็ญตบะ วิญญาณของบรรพบุรุษเก้ารุ่นก็พลอยขึ้นสวรรค์ไปด้วย เปรียบเทียบถึงคนหนึ่งเรื่องอำนาจ คนอื่นๆ ก็พลอยอาศัยบารมีไปด้วย 一日九迁 yì rì jiǔ qiān หนึ่งวันเลื่อนตำแหน่งเก้าครั้ง อุปมาว่าได้เลื่อนตำแหน่งอย่างรวดเร็ว 九牛一毛 jiǔ niú yì máo หนึ่งเส้นเส้นเดียวจากวัวเก้าตัว อุปมาว่าคนหน้าแข้งไม่ร่วง นิดเดียว 九切一篑 jiǔ qiē yì kuì

โครงสร้าง	ความหมาย	สำนวน
		<p>พูนเนินดินให้สูงเท่าเงิน หรือประมาณแปดสิบฟุต แต่ขาดดินไปเพียงเชิงเดียวเท่านั้นก็จะสำเร็จอยู่แล้ว อุปมาว่างานใหญ่ได้ล้มเหลวลงในขั้นสุดท้ายเพียงแต่ขาดกำลังคนหรือกำลังวัสดุเพียงนิดเดียวเท่านั้น เท่ากับสำนวนไทยว่า “เรือล่มเมื่อจอด”</p>
<p>—…+… yī…shí… หนึ่ง…สิบ…</p>	<p>แสดงความหมายเปรียบ เทียบระหว่างจำนวนน้อย กับจำนวนมาก โดย “—” yī จะสื่อความหมาย “จำนวนน้อย” “+” shí สื่อความหมาย “จำนวน มาก”</p>	<p>得一望十 dé yí wàng shí ได้หนึ่งคิดจะเอาสิบ หมายถึงโลกอย่างไม่รู้จักพอ 指一說十 zhǐ yī shuō shí ที่หนึ่งแต่กลับพูดเป็นสิบ หมายถึงคุยโว โอ้อวดเกินความจริง</p>
<p>—…百… yī…bǎi… หนึ่ง…ร้อย… หรือ 百…—… bǎi…yī… ร้อย…หนึ่ง…</p>	<p>แสดงความหมายเปรียบ เทียบระหว่างจำนวนน้อย กับจำนวนมาก โดย “—” yī จะสื่อความหมาย “จำนวนน้อย” “百” bǎi สื่อความหมาย “จำนวน มาก”</p>	<p>杀一儆百 shā yī jǐng bǎi ฆ่าหนึ่งคนเพื่อดัก เตือนร้อยคน 一呼百应 yī hū bǎi yìng หนึ่งคน เรียกหา ร้อยคนขานรับ สื่อความหมายถึงบุคคลที่มี อำนาจบารมีสูงได้รับการสนับสนุนจากผู้คนมากมาย 百不一遇 bǎi bù yí yù หนึ่งร้อยครั้ง พบเพียง หนึ่งครั้ง หายาก ได้มายาก 百世一人 bǎi shì yī rén หลายร้อยชั่วคนถึงจะพบหนึ่งคน หมายถึง บุคคลผู้มีความสามารถที่หาได้ยาก</p>
<p>—…千… yī…qiān… หนึ่ง…พัน… หรือ 千…—… qiān…yī… พัน…หนึ่ง…</p>	<p>แสดงความหมายเปรียบ เทียบระหว่างจำนวนน้อย กับจำนวนมาก โดย “—” yī จะสื่อความหมาย “จำนวนน้อย” “千” qiān สื่อความหมาย “จำนวน มาก”</p>	<p>一诺千金 yī nuò qiān jīn รับปากหนึ่งครั้งมีค่า เท่าทองคำพันตำลึง บรรยายพูดจาเชื่อถือได้มาก 一毫千里 yī háo qiān lǐ ขนหนึ่งเส้นอยู่ไกลพันลี้ เปรียบเทียบสิ่งของที่เล็กมาก 千虑一失 qiān lǜ yī shī คิดพิจารณาพันครั้งก็ยังมีพลาด สติยังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้พลาด 千悔不如一见 qiān huǐ bù rú yī jiàn ได้ยินพันครั้งไม่เท่ากับเห็นด้วยตาครั้ง เดียว สิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น</p>

โครงสร้าง	ความหมาย	สำนวน
一...万... yī...wàn... หนึ่ง...หมื่น...	แสดงความหมายเปรียบเทียบระหว่างจำนวนน้อยกับจำนวนมาก โดย “一” yī จะสื่อความหมาย “จำนวนน้อย” “万” wàn สื่อความหมาย “จำนวนมาก”	一人传虚, 万人传实 yì rén chuán xū, wàn rén chuán shí หนึ่งคนบอกเล่าผู้คนที่ไม่น่าเชื่อว่าเป็นเรื่องจริง หมื่นคน (หลายคน) บอกเล่าผู้คนที่น่าเชื่อถือว่าเป็นเรื่องจริง 一日万里 yí rì wàn lǐ หนึ่งวันหมื่นลี้ บรรยายรวดเร็วมาก
二...三... èr...sān... สอง...สาม...	ครั้งแล้วครั้งเล่า ซ้ำกันหลายครั้ง	二次三番 èr cì sān fān ครั้งแล้วครั้งเล่า 接二连三 jiē èr lián sān ซ้ำแล้วซ้ำอีก อย่างต่อเนื่อง
三...四... sān...sì... สาม...สี่...	ครั้งแล้วครั้งเล่า ซ้ำกันหลายครั้ง	再三再四 zài sān zài sì ครั้งแล้วครั้งเล่า 三番四覆 sān fān sì fù ครั้งแล้วครั้งเล่า 连三接四 lián sān jiē sì ซ้ำแล้วซ้ำอีก อย่างต่อเนื่อง
三...五... sān...wǔ... สาม...ห้า...	ครั้งแล้วครั้งเล่า ซ้ำกันหลายครั้ง	三回五次 sān huí wǔ cì ครั้งแล้วครั้งเล่า 三智五猜 sān zhì wǔ cāi พยายามคิดคาดคะเน ครั้งแล้วครั้งเล่าอย่างสุดความสามารถ 推三五阻 tuī sān wǔ zǔ บอกปิดครั้งแล้วครั้งเล่า ออกตัวครั้งแล้วครั้งเล่า
三...六... sān...liù... สาม...หก...	ครั้งแล้วครั้งเล่า ซ้ำกันหลายครั้ง	三推六问 sān tuī liù wèn สอบสวน ได้สวน สืบสาวราวเรื่องครั้งแล้วครั้งเล่า
三...四... sān...sì... สาม...สี่...	แสดงความหมายโดยกว้างหรือเป็นการเรียกชื่อรวมเกี่ยวกับคน หรือสิ่งของ	三男四女 sān nán sì nǚ คำเรียกรวมผู้หญิงผู้ชาย เต็มไปหมด 三朋四友 sān péng sì yǒu คำเรียกรวมเพื่อนสหายทุกๆ ประเภท

วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๓๔ (๒๕๕๕) ฉบับที่ ๑ ๙๕

โครงสร้าง	ความหมาย	สำนวน
三...五... sān...wǔ... สาม...ห้า...	แสดงความหมายโดยกว้าง หรือเป็นการเรียกชื่อรวม เกี่ยวกับคน หรือสิ่งของ	三山五岳 sān shān wǔ yuè คำเรียกชื่อรวมภูเขา มากมาย 三台五马 sān tái wǔ mǎ คำเรียกชื่อ รวมพวกขุนนางชั้นผู้ใหญ่
三...六... sān...liù... สาม...หก...	แสดงความหมายโดยกว้าง หรือเป็นการเรียกชื่อรวม เกี่ยวกับคน หรือสิ่งของ	三茶六故 sān qīn liù gù บรรดาญาติมิตรและ สหายเก่า 三茶六饭 sān chá liù fàn คำเรียก รวมหมายถึงน้ำชา และอาหารต่างๆ
七...八... qī...bā... เจ็ด...แปด...	แสดงความหมายโดยกว้าง หรือเป็นการเรียกชื่อรวม เกี่ยวกับคน หรือสิ่งของ	七病八痛 qī bìng bā tòng โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ 七窍八代 qī wǒ bā dài บรรดาเครื่องญาติทั้งหมด
三...四... sān...sì... สาม...สี่...	ยุ่งเหยิง เรี่ยราด ระเกะ ระกะ ไม่เป็นระเบียบ สะเปะสะปะ	颠三倒四 diān sān dǎo sì ยุ่งเหยิง 横三竖四 héng sān shù sì ล้มระเกะระกะ ตั้งระเกะระกะ 差三错四 chà sān cuò sì ผิดพลาดสะเปะสะปะ ไปหมด
四...八... sì...bā... สี่...แปด...	ทั้งสี่ด้าน ทุกหนทุกแห่ง ทั่วทุกสารทิศ ทั่วทุกหัว ระแหง	四面八方 sì miàn bā fāng ทุกทิศทุกทาง รอบ ด้าน ทั่วทุกสารทิศ 四通八达 sì tōng bā dá ผ่านไปสะดวกทั่วทุกสารทิศ 四至八道 sì zhì bā dào ถนนหนทางที่เชื่อมไปสู่ทั่วทุกสารทิศ
四...五... sì...wǔ... สี่...ห้า...	กระจัดกระจาย แดกแยก	四分五裂 sì fēn wǔ liè แดกกระจายไปทั่ว ไม่เป็นเอกภาพ 四分五落 sì fēn wǔ luò กระจัด กระจาย แดกแยก 四分五剖 sì fēn wǔ pōu กระจัดกระจาย ไม่เป็นหนึ่งเดียวกัน
七...八... qī...bā... เจ็ด...แปด...	มากจนเกิดความสับสน ยุ่งเหยิง ไม่มีระเบียบ	乱七八糟 luàn qī bā zāo ยุ่งเหยิง ปะปนยุ่ง รกรุงรัง 七长八短 qī cháng bā duǎn สูงบ้าง ต่ำบ้าง ยาวบ้าง สั้นบ้าง ไม่เป็นระเบียบ พุดจาไปเรื่อย สะเปะสะปะ 七事八事 qī shì bā shì เรื่องราว มากมายและสับสนยุ่งเหยิง

โครงสร้าง	ความหมาย	สำนวน
十…万… shí…wàn… สิบ…หมื่น…	แสดงระดับสูงสุด	十万火急 shí wàn huǒ jí รีบด่วนมาก เร่งด่วนมาก 十万火速 shí wàn huǒ sù ภายใต้อาคาร การณเร่งด่วนลงมือกระทำอย่างเร่งด่วน
百…千… bǎi…qiān… ร้อย…พัน… หรือ 千…百… qiān…bǎi… พัน…ร้อย…	มาก มากมาย จำนวนมาก	百谋千计 bǎi móu qiān jì คิดวางแผน คิดหา วิธีการทุกวิถีทาง 百品千条 bǎi pǐn qiān tiáo หลากหลายชนิด หลากหลายรายการ 千百为群 qiān bǎi wéi qún รวมตัวกันเป็นร้อยเป็นพัน 千磨百折 qiān mó bǎi zhé ผ่านความทุกข์ ทรมาน ผ่านความยากลำบากมากมาย 千灾百难 qiān zāi bǎi nàn ภัยพิบัติมากมาย
千…万… qiān…wàn… พัน…หมื่น… หรือ 万…千… wàn…qiān… หมื่น…พัน…	มาก มากมาย จำนวนมาก	千变万化 qiān biàn wàn huà เปลี่ยนแปลงไป ร้อยแปดพันเก้า 千仇万恨 qiān chóu wàn hèn พยาบาท อาฆาตแค้นอย่างมาก 千欢万喜 qiān huān wàn xǐ ดีอกดีใจเป็นอย่างยิ่ง 千门万户 qiān mén wàn hù / 万户千门 wàn hù qiān mén ผู้คนมากมาย หลายบ้านหลายครัวเรือน 千山万水 / 万水千山 แม่น้ำเป็นหมื่นๆ สาย ภูเขา เป็นพันๆ ลูก เปรียบเทียบหมายถึงเต็มไปด้วย อันตราย

บทสรุป

การกำเนิดของตัวเลขจีนมีทั้งมาจากการสร้างตัวอักษรเพื่อสื่อถึงตัวเลขโดยตรง และมาจากการวิวัฒนาการทางด้านความหมายของตัวอักษรจีนตัวอื่น ตัวเลขจีนนอกจากใช้เพื่อแสดงจำนวนแล้ว ยังใช้สื่อความหมายแฝงต่างๆ ที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับจำนวน ซึ่งความหมายเหล่านี้จะแฝงไปด้วยวัฒนธรรมขนานชาติ หรือความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อจักรวาล หลักปรัชญา ศาสนา ความคิด จินตนาการของชาวจีน ในการใช้ภาษาจีนเพื่อการสื่อสาร คำและสำนวนที่เกี่ยวข้องกับตัวเลขจีนสามารถใช้สื่อความหมายต่างๆ ได้มากมาย ซึ่งช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- 曹成龙《汉语数词“一”的历史流变及文化解读》《继续教育研究》2007 第 2 期。
- 曹先擢、苏培成(2000)《汉字形义分析字典》，北京：北京大学出版社。
- 常敬宇(1995)《汉语词汇与文化》，北京：北京大学出版社。
- 戴钦祥(2001)《中华成语辞海》，北京：人民日报出版社。
- 谷衍奎(2003)《汉字源流字典》，北京：华夏出版社。
- 胡双宝《说“三”到“四”汉语数字文化研究的开掘》《语文研究》2002 年第 2 期。
- 李乐毅(2006)《汉字演变五百例》，北京：北京语言大学出版社。
- 李乐毅(2007)《汉字演变五百例续编》，北京：北京语言大学出版社。
- 刘晓雪《汉语数字的文化翻译策略：异化与归化》《上饶师范学院学报》2005 年第 4 期。
- 漆红《汉语数字词语比喻的文化透视——智慧与德行篇》《西南农业大学学报》2003 年第 3 期。
- 史红改《数词“十、百、千、万、亿”的组合能力比较》《北京广播电视大学学报》2008 年第 2 期。
- 史锡尧(1991)《说“一”》《语文月刊》第 11 期。
- 谢洪欣《浅论数词的运用与文化协调》《社会科学家》2008 年第 1 期。
- 曾劲《数词“一”在成语中的意义用法分析》《语文学刊》2008 第 7 期。
- 赵红芳《数词中的文化蕴含》《文史研究》2007 年 12 月下期。
- 中国社会科学院语言研究所词典编辑室编(2006)《现代汉语词典》(修订本)，北京：商务印书馆。

